

Visies op bos

Anton Stortelder

Naar aanleiding van het
verschijnen van het proef-
schrift van F.W.M. Vera
op 23 september 1997
ontving de redactie twee
reacties daarop, namelijk
van C.F. van Beusekom en
van H.J.P.A. Verkaar.
Aan A.H.F. Stortelder is ter
inleiding gevraagd een
plaatsbepaling van dit
proefschrift in het denken
over bos aan te geven.
Het vierluik van bijdragen
wordt afgesloten met
een weerwoord van
F.W.M. Vera.

Gegevens proefschrift

Metaforen voor de wildernis; eik, hazelaar,
rund en paard. F.W.M. Vera. 1997.
Uitgegeven door Ministerie van LNV, Den
Haag. 440 p. ISBN 90-9010975-7. Prijs: f 75,-.
Verkrijgbaar in de boekhandel.

De werkelijkheid laat zich alleen individu-
eel kennen, of anders uitgedrukt: iedereen
beleeft zijn omgeving subjectief. Zoveel
mensen, zoveel beelden. Wanneer men die
beelden wil uitwisselen, is abstractie
onvermijdelijk. Iedere maatschappelijke
discussie, en zo ook de discussie over het
natuurbeheer, vereist derhalve een referen-
tiekader waaraan elkaars waarnemingen
getoetst kunnen worden. Dit kan een clas-
sificatiesysteem zijn, een lokale typologie,
of een hypothese. Nog ingewikkelder
wordt het wanneer men in de discussie
ook de historische component wil betrek-
ken. Niets minder dan deze uitdaging
heeft Frans Vera op zich genomen in zijn
proefschrift 'Metaforen voor de wildernis'.

Het werk van Vera is als ieder ander
wetenschappelijk werk onder te verdelen
in vraagstelling, methoden, gegevensverza-
meling, verwerking van gegevens, en inter-
pretatie en conclusies. Het vernieuwende
van Vera in het denken over de boshistorie
ligt vooral in de eerste stappen van zijn
onderzoek. De hypothesen die hij stelt
gaan in tegen de gevestigde opvattingen
van klassieke onderzoekers als Firbas,
Iversen en Watt, die onderzoek deden naar
bosverjonging zonder dat daarbij werd uit-
gegaan van de betekenis van grote grazers
en overtuigd waren van gesloten bos als
eindstadium van de vegetatieontwikke-
ling. Vera komt met een aantal aanwijzin-
gen dat er veel meer factoren een rol spe-
len in de bosverjonging en het ontstaan
van vegetatiestructuur dan misschien op
het eerste oog wordt verondersteld.

Ook de wijze waarop hij verschillende
invalshoeken kiest voor de reconstructie
van ons oerbos is origineel: hij zoekt ant-
woorden door een multidisciplinaire aan-
pak, in de combinatie van autoecologie,
synoecologie, etymologie en palynologie.
Dat hij zich daarmee op het terrein van
uiteenlopende disciplines beweegt en
daarmee het risico loopt door anderen
naar zijn eigen leest te worden terug ver-
wezen, is een impliciet gegeven. Met name
het inschakelen van de etymologie leidt in

zijn benadering tot verrassende conclu-
sies, een weg die in ons land de laatste
jaren eerder bewandeld is door onder
meer Sieuwke van der Werf (historische
verspreiding van boomsoorten op basis
van oude toponiemen) en Henk Hille-
gers (reconstructie van historisch landge-
bruik in Zuid-Limburg).

In vergelijking met het proefschrift
van Jaap Buis 'Historia Forestis', dat in
twee omvattende delen de geschiedenis
van het Nederlandse bos behandelt,
heeft het werk van Vera een sterker
hypothetisch karakter. Terwijl Buis sterk
beschrijvend te werk gaat en zich daarbij
baseert op minutieus archiefonderzoek,
zoekt Vera meer naar de processen en
vraagt zich af wat de grote ontwikkelin-
gen zijn geweest. Anders geformuleerd:
Buis beschreef de politieke en sociale
geschiedenis van het bos, Vera gaat in op
de landschapsecologische geschiedenis.

Het proefschrift van Vera draagt een
zeker risico met zich mee, omdat hij in
de fase van 'interpretatie en conclusie'
scherp omliggende standpunten inneemt.
Het natuurbeheer in Nederland heeft
echter veeleer behoefte aan integratie van
standpunten op basis van dialoog dan op
verdere polarisatie. Wel is belangrijk dat
de polemiek gevoerd wordt, met open
vizier. De hiernavolgende bijdragen
mogen hiertoe een aanzet zijn; als dat
het geval is, dan is er maar één winnaar:
het natuurbeheer en daarmee de natuur.

Literatuur

Buis, J., 1985. Historia Forestis. Nederlandse bosge-
schiedenis deel 1 + 2. Wageningen. Uitg. Hes,
Utrecht.

Hillegers, H.P.M., 1993. Heerdgang in Zuidelijk Lim-
burg. Een vorm van extensieve beweiding in verleden,
heden en toekomst. Diss. R.U.Limburg. Natuurhisto-
risch Genootschap Limburg 40 (1).

Dr. A.H.F. Stortelder

IBN-DLO

Postbus 23

6700 AA Wageningen